

III R-19-1962

Länsstyrelsens i Västmanlands län resolution i nedannämnda ärende rörande fridlysning av naturminne; given Västerås i landskansliet den 17 oktober 1963.

Naturminnets beskaffenhet och areal: En i nordöstra hörnet av gården Givorna (Kallmora 1⁵⁰) i Norbergs köping belägen bergsluttnings med ett gammalt kalkbrott och en bäck. I norra området finnes en mycket rikhaltig, från omgivningen avvikande flora. Närmare redogörelse för naturminnets beskaffenhet är intagen i härvid fogad bilaga A. Den sammanlagda arealen uppgår till c:a 1,5 hektar.

Kommun: Norbergs köping. Fastighet: Kallmora 1⁵⁰.

Lägebeskrivning i övrigt: Områdets gräns i norr och öster sammanfaller med fastighetens gränser. I väster begränsas området av den linje, som på ekonomiska kartbladet markerar övergång från skog till odlad mark. Med en bredd av tjugo meter å ömse sidor om bäcken sträcker sig området ned till Bålsjön. Det begränsas i söder av en linje, dragen vinkelrätt från östgränsen till boningshuset.

(Se bifogade karta, bilaga B).

Sökande: Trädgårdsmästaren Martin Karlsson, Mariavägen 30, Fagersta.

Ägare: Densamme.

Förvaltare: Skogsvårdsstyrelsen i Västmanlands län.

Fridlysningsföreskrifter: Området skall, i den mån detta är möjligt, bevaras i oförändrat skick. Bebyggelse samt ingrepp i mark och växtlighet, inklusive blomlockning, äro förbjudna; dock äger skogsvårdsstyrelsen företaga erforderlig gallring.

Området skall genom skogsvårdsstyrelsens försorg dels utmärkas med av Svenska naturskyddsföreningen tillhanda- hållna skyltar med inskriptionen: "Enligt naturskyddslagen fridlyst område", dels ock förses med minst två inplastade anslag med karta och kort beskrivning av området jämte an- givande av fridlysningens innebörd. Anslagen böra uppsättas i samråd med fastighetens ägare.

Länsstyrelsen har tagit framställningen i övervägande och enär ifrågavarande område med hänsyn till dess natur- skönhet och växtlighet får anses vara av den märkliga be- skaffenhet, att detsamma bör särskilt skyddas, prövar läns- styrelsen jämlikt 6 § naturskyddslagen den 21 november 1952 skäligen fridlysa ifrågavarande område såsom naturminne.

Med stöd av samma lagrum fastställer länsstyrelsen härövan intagna föreskrifter rörande områdets vård och för- valtning.

Besvär över detta beslut må föras hos Kungl. Maj:t. Besvären skola vid äventyr av talans förlust hava inkommit till Kungl. jordbruksdepartementet inom tre veckor från det klaganden fått del av beslutet, dock skall besvärstiden för menighet vara fem veckor.

/Ludvig Lörichs/

Claes-Erik Wickström
/Claes-Erik Wickström/

Kalkbrottet vid Givorna.

I anslutning till min undersökning över vegetation och flora på urkalkförekomster i Norbergs Bergslag, har jag även studerat det gamla kalkbrottet vid Givorna, beläget närmare bestämt vid nordoständen av Bålsjön, ungefär sju km norr om Norbergs by, Västmanland. Kalkbrottet och omgivande skogsmark är i privat ägo.

De intressantaste partierna vid Givorna är dels själva kalkbrottet, vars vegetation jämförts med den intilliggande leptit-hällens fattigare flora, dels örtbacken söder om brottet, bäckfåran med hasselslyn och tätväxande häggar och slutligen kärrmarken nedanför berghällen. Några andra kalkförekomster vid Bålsjön har även studerats; de är dock ej lika intressanta.

Min undersökning påbörjades sommaren 1957, men är ännu ej avslutad. Kortare exkursioner till Givorna företogs sommaren 1959 och hösten 1962, vid senaste tillfället i sällskap med lektor Bertil Walldén, Västerås och skogsmästare Eric Jacobsson, Norberg.

Jag vill särskilt poängtera förekomsten av följande mer intressanta fanerogamer vid Givorna:

Polygonatum odoratum (getrams)	Paris quadrifolia (ormbär)
Brachypodium pinnatum (spärrlosta)	Roegneria canina (lundvete)
Eriophorum latifolium (gräsull)	Coeloglossum viride (Grönkulla)
Listera ovata (tvåblad)	Corylus avellana (hassel)
Aotaea spicata (trolldruva)	Anemone hepatica (blåsippa)
Arabis hirsuta (lundtrav)	Turritis glabra (rockentrav)
Astragalus glycyphyllos (sötvedel)	Vicia silvatica (skogsvicker)
Lathyrus silvestris (backviol)	Lathyrus niger (vippärt)
Lathyrus vernus (vårärt)	Viola mirabilis (underviol)
Daphne mezereum (tibast)	Primula veris (gullviva)
Stachys silvatica (stinksyska)	Lonicera xylosteum (bentry)
Crepis paludosa (kärrfibbla)	Poa compressa (berggröe)

Ett femton-tal arter är tydligt kalkgynnade.

Följande kryptogamer är vidare värda att påpekas:

Hymenochaete tabacina (kantöra, mindre allmän, på hassel och hägg)
Polyporus Ribis (krusbärsticka, sällsynt, på röda vinbär vid torpet).

Graphis scripta (skriftlav, på hassel - sydligt inslag).

Tortula ruralis (takmossa).

Homalothecium sericeum (guldlockmossa - kalkgynnad).

Av fåglar har jag här bland annat iakttagit järpe och ormvråk. En tornsvaleunge, som i juli 1959 ringmärktes under taket till torpet Givorna, har i juni 1962 kontrollerats vid Lingbo i Hälsingland.

Jag ber slutligen att få citera vad jag skrivit om kalkförekomsten vid Givorna, dels i mitt examensarbete vid Upsala Universitets Botaniska Institution (1959), dels i landskapsmonografin "Natur i Västmanland" (1958):

"Kalkbrottet mellan Bålsjöns NO-ände och Givtjärnarna, beläget N. om Givorna och 7 km NO om Norberg. Med all sannolikhet utgör förekomsten en fortsättning på den järnmalms- och karbonatbergartsförande horisonten i Bålsjöbergsfältet. Brottet har SV-exposition. På häll framträder kalkbrottet och den intilliggande bäckravinen kraftigt genom sin tät grönska, som likt en kil skär in i den kala leptitbergväggen, trädskikt av gråal, rönn, asp, sälg och hägg. Buskskikt med Corylus, Daphne, Rhamnus frangula och Lonicera xylosteum. I bäckravinen förekommer Actaea, Lactuca muralis, Stachys silvatica, Viola mirabilis, Listera ovata, Roegneria canina, Lathyrus vernus och Vicia silvatica. Mellan ravinen och brottet en torr örtbacke med Lathyrus niger, L. silvestris, Brachypodium pinnatum, Astragalus glycyphyllos, Coeloglossum och Hypochaeris maculata, av vilka den förstnämnda här och på Klacken har utpostlokaler, som ansluter sig till utbredningen i södra Dalarna, Uppland och Sögdalen (med en del lokaler på Västmanlandssidan). I berget N om kalkbrottet växer Turritis, Woodsia ilvensis, Poa compressa, Silene ruprestris, Epilobium montanum och Sparganium vernalis."

"Vid Bålsjöns nordspets norr om Norberg finns i berget ett gammalt kalkbrott. Det gynnade läget och markens kalkhalt skapar förutsättningar för den rika vegetationen. I en tom bäckfåra tar vi oss fram under tät hasselstånd. Skogsvickern och sötvedeln kläder marken och småbuskarna, och även backviol, vipp- och vårärt förekommer. Kalkbrottet har annekterats av grävlingar. Här hittar vi på en skuggig hylla den flikbladiga blåsippan (Anemone hepatica f. multi-loba), som inte saknas vid någon kalkförekomst inom området. Här är så skuggigt och svalt att man ännu i augusti finner trolldruvans vita blomklasar, medan klasarnas bär uppe i

dagsljuset svartnat långt tidigare. Från bergets topp har man fin utsikt över Bålsjön, vars vatten rödfärgats av utsläpp från Bålsjöbergets anrikningsverk - en verklig amerikansk färgkorts-
vy! Men sjöns stränder är intressanta, bland annat bäckutflödet från "Bålsjöbergs limbrott".

Kalkförekomsten vid Givorna äger förutom sin naturskönhet även ett betydande vetenskapligt intresse; jämte kalkförekomsterna vid Klacken och Silvtjärn (även inom Norbergs socken) är den utan tvekan den intressantaste i socknen. Det vore därför mycket önskvärt, om området kunde avsättas och bevaras för all framtid.

Uppsala den 26 oktober 1962

Ingvar Nordin

Bestyrkes i tjänsten:

[Signature]

G I V O R N A

KOPIA EFTER DETALJ AV EKONOMISKA KARTBLADET GÄSTÖ

Givorna kallas på olika kartor Gifven, Ljufva

Skala 1:20.000

Till fridlysning föreslaget område

Åker och äng

